

BLEKINGE TEKNISKA HÖGSKOLA

HT 2012

Sektionen för Management

Samhällsvetarprogrammet för lärande, utveckling och kommunikation

**Lärande i teori och praktik hos vuxna utlandsfödda
– Sfi-elevers upplevelse av lärande**

KANDIDATARBETE I PEDAGOGIK

Författare: Edita Mikuljan
Handledare: Victoria C. Wahlgren

Blekinge Institute of Technology
School of Management

Course: Thesis in Pedagogic, 15 point

Title: Learning in theory and practice among adult foreigners – Sfi students' experience of learning

Author: Edita Mikuljan

Tutor: Victoria C. Wahlgren

Abstract: The purpose of this paper is to focus on learning conditions and highlight a SFI student perspective on how interplay between theory and practice influences language acquisition. The study covers a hermeneutic approach based on interviews. For the collection of data sets, qualitative interviews are used. Informants are students and teachers at SFI. Interpretation of the results is based on two theoretical premises – John Dewey's learning by doing theory and Lev Vygotsky's sociocultural perspective. Students feel that language learning has developed considerably by a proper theory and practice of teaching and learning at school. Teachers experience that the SFI students' skills have increased in vocabulary and also in general understanding of a foreign language.

Keywords: Sfi, formal learning, informal learning, language

Blekinge Tekniska Högskola
Sektionen för Management

Arbetets art:	Kandidatarbete i pedagogik, 15 hp
Titel:	Lärande i teori och praktik hos vuxna utlandsfödda – Sfi-elevers upplevelse om lärande
Författare:	Edita Mikuljan
Handledare:	Victoria C. Wahlgren

Sammanfattning: Syftet med denna uppsats är att med fokus på förutsättningar för lärande belysa Sfi-elevers språkinlärning påverkas av ett samspel mellan teori och praktik. Studien har en hermeneutisk ansats och bygger på en intervjustudie. För insamling av datamaterial användes kvalitativa intervjuer. Informanterna är elever och lärare på Sfi. Tolkning av resultatet bygger på teoretiska utgångspunkter – John Deweys teori om demokratisk undervisning och Lev Vygotskijs sociokulturella perspektiv. Elever upplever att deras språkinlärning har utvecklats genom att läraren varvar teori och praktik. Lärare upplever att elevernas språkutveckling har berikats med större ordförråd och förståelse för det nya språket.

Nyckelord: Sfi - svenska för invandrare, formellt lärande, informellt lärande, språk

Innehållsförteckning

1. Bakgrund	4
1.1 Sfi – svenska för invandrare	4
1.2 Formellt lärande/Informellt lärande	5
2. Tidigare forskning	6
3. Problemformulering och syfte	7
4. Teoretisk bakgrund	7
4.1. Deweys ”Learning by doing”	7
4.2. Vygotskijs ”Sociokulturella perspektiv”	9
5. Metod	9
5.1 Ansats.....	10
5.2 Metod för att samla data	10
5.3 Metod för att tolka data.....	11
5.4 Forskningsetik.....	12
5.5 Validitet och reliabilitet	12
5.6 Metoddiskussion	12
6. Resultat	13
6.1 Lärande i teori.....	13
6.2 Lärande i praktik.....	15
7. Tolkning	17
8. Diskussion	18
8.1 Vidare forskning	19
Referenser	20
Bilaga 1	22

1. Bakgrund

Experter och allmänhet diskuterar hur man ska underlätta för vuxna utlandsfödda att lära sig svenska, att förkorta tiden till att komma ut i arbetslivet. Som tidigare anställd inom Sfi - Svenska för invandrare möttes jag dagligen av olika frågor och diskussioner kring dessa individer. Denna studie handlar om hur vuxna elever på Sfi upplever sitt lärande. De har ingått i ett projekt som har som mål att stödja elevens lärande genom både teori och praktik och på det sättet förhoppningsvis förkorta vägen ut i arbetslivet. En orsak är att jag genom arbete med människor som kommer från andra länder har fått en inblick i deras vardagliga liv och de situationer som de tidigare befann sig i. En annan orsak är att jag själv har invandrarbakgrund.

1.1 Sfi – svenska för invandrare

De senaste åren har Sfi stått i fokus och Sfi har fått en del kritik. Statskontorets (Statskontoret, 2009:2) utvärdering på uppdrag av regeringen pekar på behovet av en individanpassad Sfi. Samtidigt poängterar utvärderingen att Sfi spelar en betydande roll i förmedlingen av språket (Ds, 2007). I en tidigare förordning (SFS 1994:895) var det inte så tydligt markerat om vilken roll praktiken spelar i undervisningen. I den nya förordningen (SFS 2011:1 108) som gäller från 1 juli 2012 poängterar man vikten av praktik. Undervisningen på Sfi har fått en helt ny innebörd genom att lärarna ska implementera praktik som en del av undervisningen. I den nya förordningen lyfter man fram behovet av att elever behöver teori och praktik för att klara Sfi inom rimlig tid. I hur stor omfattning elever skall ha arbetsplatsförlagt lärande beror på rektorns beslut. Samtidigt skall det finnas en ansvarig handledare på arbetsplatsen som hjälper och vägleder eleven. Svenska regeringen har på ett sammanträde i september 2011 gett i uppdrag till en enskild utredare att bla. se över och ...

föreslå ytterligare åtgärder för hur Sfi i ett tidigare skede kan bli mer flexibel och individanpassad för att i högre grad kunna kombineras med bl.a. arbete, praktik och yrkesutbildning samt annan vuxenutbildning och högre utbildning. (Dir. 2011:81)

Inom Sfi – Svenska för invandrare i Kalmar län har ett EU-finansierat projekt *Sfi Yrkesutveckling*, påbörjats från och med den 17 januari 2011. Grunden för projektet ligger i förstudien *På spåret*, ett EU-projekt som avslutades 2010. Förstudien hade som syfte att utforska om det finns möjlighet att implementera yrkes/företagspraktik i Sfi – Svenska för invandrare, men även att hitta ett sätt att validera yrkeskunskaper (Svenska ESF-rådet). *Sfi Yrkesutveckling* omfattar Kalmar, Borgholm, Torsås, Öland, Nybro, Emmaboda och Oskarshamn kommun. Projektet grundar sig på en idé att elever varvar arbetsplatsförlagt lärande utanför skolan och den teoretiska undervisningen i skolan. I samspel mellan praktiken och teorin i skolan ökar elevens språkkunskaper. Undervisning i svenska språket, svenska som andraspråk, är uppdelad i moment som arbetsliv, matematik och data. För en kvalitetssäkring inom projektet används OCN (Open College Network) – en metod som utvecklades på 80- talet i England för validering av elevens informella kunskap (www.ocn.se). En konsekvens av att projektet är EU-finansierat är att det utvärderas utifrån varvningen mellan teori och praktik fungerar.

1.2 Formellt och informellt lärande

Formellt lärande sker i skolväsendet. Eleverna studerar på grundskola, gymnasium och högskola eller universitet. En utlandsfödd individ som kommer till Sverige i vuxen ålder börjar med att läsa på Sfi – svenska för invandrare för att läsa vidare på Komvux. Utbildningsmål är fastställda och likadana för alla och leder till formell kompetens. Elevens kunskap betygsätts vilket möjliggör för eleven att välja mellan att fortsätta studera vidare eller att söka sig till arbetsmarknaden. Tidigare har det varit vanligt att elever huvudsakligen kom i kontakt med svenska språket i skolan. Detta innebar att inläringen fokuserade på grammatik och uttal jämfört med ett mer ”situationsberoende innehåll”, dvs. kunskap som uppstår i kommunikationssituationer utanför klass och skola (Ahlsén & Allwood, 1995). För att underlätta elevens lärande av svenska som andra språk bör man utveckla en kombination av styrd och spontan inläring.

I *Arbetsutbud och sysselsättning bland personer med utländsk bakgrund* (2007) betonar den statliga utredaren vikten av snabbare språkinläring hos vuxna utlandsfödda. Språk leder till integration och etablering på arbetsmarknaden (Ds, 2007). I utredningen påpekas att Sfi – svenska för invandrare fyller en viktig funktion i förmedlingen av språket. Det betonas också vikten av att Sfi – svenska för invandrare bör fortsätta ytterligare med att hjälpa utlandsfödda vuxna med språkinläring på individanpassad nivå. Undervisningen ska sporra till en fullföljd utbildning och innehålla en tydlig koppling till arbetsliv och arbetsmarknad. Hammarberg (2004) skriver om att det idag har blivit vanligt att blanda undervisningen av svenska som andraspråk med formellt och informellt lärande. Svenska som andraspråk innefattar således både en teoretisk och praktisk del av utbildningen.

Informellt lärande handlar om att utveckla sina kunskaper och färdigheter i samspel med andra människor samt att lärande pågår genom våra erfarenheter som vi utför och upplever dagligen (Svederberg, Svensson & Kindeberg, 2001). Detta lärande anses spela en viktig roll i människans lärande. Vi lär oss utifrån våra erfarenheter som vi har upplevt tidigare, men även av vår omgivning som vi oftast använder medvetet för att lära oss bemästra nya situationer och utveckla våra kunskaper. Informellt lärande kan vanligen kombineras med formellt lärande. Kombinationen underlättar och påskyndar elevens kunskaper. Från och med slutet av 1990 talet har Kunskapslyftskommittén jobbat med att se om det finns möjlighet till att kvalitetssäkra kunskap oavsett hur den är införskaffad, alltså en ”validering” av kunskaper och färdigheter (Hård af Segerstad, Klasson & Tebelius, 2007). Öhrling (2000) skriver i *Vem lär vem?* om att elevens lärande av kunskaper skaffade genom praktik i arbetslivet utgår från reflektion i arbetsmoment och teoretisk kunskap skaffad via undervisning i skolan. Hur elevens lärande utvecklas beror också på de mellanmännsliga kontakter som finns på en arbetsplats, dvs. mellan eleven och medarbetare. Elevens lärande påverkas även av samspelet med en tilldelad handledare på arbetsplatsen, något som har blivit vanligt idag.

Undervisningen inom Sfi har förändrats en del och innefattar både en teoretisk del i skolan och en praktisk del på en arbetsplats utanför skolan. Båda delarna krävs som en förutsättning för lärande. Den teoretiska delen av undervisningen i skolan ser jag som ett formellt lärande medan den praktiska delen av undervisningen betraktar jag som en del av det informella lärandet.

2. Tidigare forskning

Litteratur om kulturella och språkliga skillnader samt lärande bland vuxna invandrare är sällsynt och litteratur som behandlar effekterna av formella och informella läranden hos invandrare och andra språkinlärare är mycket begränsad (Hvitfeldt, 1986). Inom forskningen ses lärande ”som en social praktik med fokus på kommunikativa aspekter” vilket leder till att ett kommunikativt synsätt inte passar i detta sammanhang (Carlson, 2006, s. 101). Det förväntas utav elever en anpassning till svenska utbildningen samt arbetslivet (Carlson, 2006).

För elever som har ett annat språk än svenska som modersmål kan det uppstå problem vid övergången från *det vardagliga språket* till att använda vetenskapliga begrepp. Samtidigt som myndigheterna höjer kunskapskraven bör man anpassa ämnesundervisningen efter elevernas behov men även till undervisningsämnenas verbala dimensioner och praktiska konsekvenser (Lindberg, 2007).

Eklund Heinonen (2009) lägger fokus på språkfärdigheter hos vuxna utlandsfödda och andraspråksinlärning. I resultatet har det påvisats samband mellan kommunikativ språkförmåga och elevernas utvecklingsnivå i grammatik. Språkinlärningen påverkas av hur eleven behärskar grammatiken. För att kunna utveckla den grammatiska processen och t ex. automatisera rätt ordföljd krävs det att eleverna använder språket ofta. En del vuxna utlandsfödda har genom kontinuerlig kommunikation med andra svensktalande utvecklat goda språkfärdigheter.

Sandwall (2010) behandlar en fallstudie av en SFI-elev som deltar i språkinlärning på en praktikplats med grundläggande svenska för vuxna invandrare. Resultatet indikerar att deltagarens lärandemöjligheter som erbjöds på praktikplatsen var meningsskapande material som gav begränsad aktionspotential på grund av att elevens aktiviteter innehöll fragmenterade arbetsuppgifter. Eleven fick för lite stöd och tid för att utvärdera sitt samspel med praktikplatsen samt reflektera över sina språkinsatser. Sandwall (2010) anser att för att kunna uppfylla målet om att överbrygga formellt och informellt språkinlärning måste initiativen för utveckling av en hållbar och effektiv SFI omfatta fler än språklärare. För en integration av vuxna invandrare i det formella och informella lärandet krävs en omformulering av studentrollen/lärarrollen samt en betoning på elevernas medverkan och lärarnas beredskapsplan (Sandwall, 2010).

En annan studie som undersökte effekterna av formellt lärande på informellt lärande fann att formellt lärande har betydande positiva effekter på informellt lärande. Deltagande i formellt lärande främjar anställdas engagemang i det informella lärande. Kombinationen stimulerar lärande på arbetsplatsen (Choi och Jacobs, 2011). Det dagliga arbetet kan maximera lärande och de enskilda individernas kompetens kan förbättras genom att eleverna ackumulerar teoretiska kunskaper och färdigheter genom formellt lärande. Formella utbildningsprogram ger eleverna verktyg som gör det möjligt att utföra självinitierat lärande genom reflektion och förbättra deras förmåga att tillgodogöra sig informellt lärande på arbetsplatsen (Choi och Jacobs, 2011). Ett aktivt förhållningssätt till språkinlärning som integrerar formella och informella metoder kan avsevärt förbättra elevernas samlade erfarenheter av språkinlärning och språkliga flyt. Informell språkinlärning kan resultera i förbättrad konversationsförmåga,

djupare förståelse för den gällande språkformen och ökning av praktiskt och vardagligt ordförråd (Eaton, 2011).

En helhetssyn på andraspråksinläring, där språkinläring anses ske genom social delaktighet och praktik. Anordningen kräver nya pedagogiska metoder som skapar nära band mellan vad som händer i klassrummet och aktiviteter utanför klassrummet - i vardagen, på arbetet och i utbildningen. Det är viktigt att den pedagogiska metoden integrerar ett kontinuerligt samspel mellan skolan och de olika platserna utanför skolan. Ett sätt att skapa en aktiv samverkan mellan klassrumsaktiviteter och verkliga aktiviteter kan fastställas med hjälp av lärandemöjligheter där eleverna studerar, löser problem, genomför projekt, samarbetar och interagerar med människor i verkliga situationer som en del i skolarbetet (Lund, 2006).

När lärande sker genom deltagande och praktik och genom utforskning av närmiljön ges den delaktiga eleven möjlighet till meningsfulla förberedelser och interaktioner samt möjligheter att studera världen och att förvärva språket genom deltagandet. När lärande sker kollektivt genom utforskande och upplevelsebaserade aktiviteter, får eleverna möjlighet att skaffa sig kunskap och förståelse och att bli kommunikativt kompetenta språkanvändare genom gemensamma aktiviteter och problemlösningar (Lund, 2006). Flera forskare menar att det behövs en gemensam insats av formellt och informellt lärande för språkinläring och integrering på en arbetsplats och i samhället. Det är rimligt att anta att en kombination mellan formellt och informellt lärande hjälper vuxna utlandsfödda att lära sig språket på ett effektivt sätt. Men forskningen inom formellt och informellt lärande omfattande vuxna utlandsfödda är begränsad, särskilt i fråga om Sfi och vuxna utlandsfödda.

3. Problemformulering och syfte

Min studie handlar om lärande i praktik och teori dvs. om hur förutsättningar för lärande påverkas genom samspel mellan skola och arbetsliv. Mitt syfte är att, ur elevernas perspektiv, belysa deras lärande genom analys av samspelet mellan teori och praktik: Hur upplever Sfi-elever att deras språkinläring påverkas av teori varvat med praktik, hur upplever lärare att elevernas språkutveckling påverkas av att varva teori med praktik?

4. Teoretisk bakgrund

Inom kapitlet teoretisk bakgrund tar jag upp teorierna Learning by doing av John Dewey samt sociokulturellt perspektiv av Lev Vygotskij. Det finns gemensamma beröringspunkter mellan teorierna. Båda forskarna anser att undervisningen i skolan ska förändras för att utveckling ska ske. De lägger vikten på att skolan är mer öppen mot omgivningen eller som det kallas för *det verkliga livet*. Lärarens roll har förändrats till att vara en aktiv handledare som stödjer och uppmuntrar eleverna att lösa arbetsuppgifter. Inom undervisning anser man att ämnesuppdelning är positivt för elevernas lärande. Från en passiv roll i skolan skall elever övergå till att vara aktiva och våga experimentera menar man i arbetslivet.

4.1. Deweys "Learning by doing"

Dewey (1997) anser att utbildningen måste följa samhällets utveckling. I läroplanen är det av vikt att utbildningsformen följer dagens behov på ett sätt som tillåter vidare

utveckling till en bättre framtid. Dewey anser att för elevernas utveckling av kunskaper är det bra om undervisningen är uppdelad i olika ämnen. Han lyfter fram att det även är viktigt att värna om våra förfäders kunskap. Skolan bör, enligt Dewey, vara öppen i kontakten med samhället samt att eleverna känner sig involverade i samhällets kulturella och sociala aktiviteter. Han tycker att både den praktiska och teoretiska delen i lärande skall kombineras, dvs. att ”det manuella arbetet är lika viktigt som det intellektuella” (Stensmo, 1994, s. 184). Teori och praktik ses som förutsättningar för varandra och inget utav dessa bör värderas mer (Dewey, 2004). Dewey förespråkar att informellt lärande bör ses som en viktig del i människans sätt att lära, dvs. att vi utvecklar kunskap i samspel med omgivningen, utifrån medvetenhet och tankar (Svederberg, Svensson och Kindeberg, 2001). Det är upp till oss hur vi tar emot budskap och information och med hjälp av tidigare erfarenheter beslutar vi om informationen tilltalar oss. Sedan kan vi utveckla vårt lärande. Språk är ett redskap som elever lär via aktiviteter och språk är den viktigaste länken till att kunna förstå sin omgivning (Stensmo, 1994). *Learning by doing* ”återspeglar en syn på människan som aktiv gentemot sin omvärld, där utveckling är en arbetsuppgift för människan” (Dewey, 2004, s. 17). Det är alltså lärande via praktiskt arbete och innebär att lärarna har en roll som handledare och eleverna har en mer aktiv, självständig roll i ett undervisningsmoment (Dewey, 2004). Dewey menar att elever stimuleras positivt av fyra behov;

1. behovet av ett socialt umgänge och känsla av gemenskap
2. elevernas nyfikenhet att våga utforska nya områden
3. att utveckla och känna lust för nytt skapande och tillverkning
4. ett mer estetiskt/konstnärligt intresse (Dewey, 1997; Andersson, 2000)

Lärarnas pedagogiska och ämnesmässiga kunskaper ses som en viktig del i elevernas utveckling (Dewey, 2004). Lärare ska uppmuntra och vägleda elever samt stödja dem i deras arbetssituation. På det viset underlättar de för eleverna att klara av olika problemlösningar (Dewey, 1997). Ett problem bör vara sammankopplat till en realistisk kontext för att lärande ska kännas meningsfullt (Stensmo, 1994). Det är viktigt att elever uppfattar hur olika arbetsmoment hänger ihop för att förstå världen. Grunden till lärande uppnås med sysselsättning och färdigheter och elevens kunskap växer genom att de får lära sig vad som krävs för att nå vissa mål (Dewey, 1997). Andersson (2000) säger så här.

- Eleven i centrum
- Experimentet säger eleven något på ett sätt som engagerar
- Eleven samlar in relevant information om hur experimentet skall lösas genom att noggrant studera detsamma
- Förslag till lösning prövas systematiskt och under ansvarstagande
- Eleven tar ställning till huruvida hypotesen är falsk eller sann (47)

Dewey påpekar att det finns en värld utanför klassrummet som samtidigt bör utforskas av eleven för att vidga sina kunskaper (Andersson, 2000). Han utgår i sitt tänkande från den sociala kontexten och individen, dvs. att individen måste lära i interaktion med omgivningen för att förstå värderingar och normer, m.m. (Granberg & Ohlsson, 2009).

4.2. Vygotskijs ”Sociokulturella perspektiv”

Vygotskijs sociokulturella perspektiv grundar sig på interaktion mellan människans lärande, gruppens handlingsresurser och medvetenhet/tänkande (Säljö, 2000; Vygotskij 1999). Redan från födseln påverkas och utvecklas vår kunskap samt erfarenheter i samspel med omgivningen. Detta innebär att vi lär oss förstå och utveckla omvärlden med hjälp av språk och kommunikation. Vygotskij hävdar att ”kommunikation föregår tänkande och att lära sig ett språk är att lära sig att tänka inom ramen för en viss kultur och en viss samhällslig gemenskap” (Säljö, 2000, s 67). Genom kommunikation berättar vi för andra hur vi uppfattar saker och händelser och bygger på det sättet upp förståelse för varandra. Via språk lär vi oss kommunicera med omgivningen och skapa nya kontakter. Människor är sociala och för det behövs språk som uppfyller en funktion till att kunna samtala eller föra dialog med omgivningen (Vygotskij, 2001). Språk är ett kulturellt redskap som förändrar och utvecklar människor. Detta förhållande gör att människans kunskaper följer med utvecklingen. Vygotskij (1999) anser att det bör finnas ett samspel mellan det verkliga livet och skolan. Skolan lär oss använda olika begrepp och färdigheter. Dessa stämmer sällan överens med våra dagliga upplevelser. Det saknas direkta tillämpningsområden för skolkunskap (Säljö, 2000). Med skolans begrepp och färdigheter förmedlas insikt samt bekantskap i en avgränsad värld. Det är i skolan som eleven får möjlighet att lära sig nya vetenskapliga begrepp gentemot de alldagliga begrepp som vi lär oss med hjälp av våra handlingar. Begrepp som vi lär oss i skolan introduceras först för eleven, vilket leder vidare till att förstå själva innebörden av begreppen och sedan bara undantagsvis hur dessa begrepp kan användas. Vårt lärande av alldagliga begrepp skiljer sig genom att vi automatiskt använder vissa kunskaper och begrepp i dialog med andra och kopplade till praktiska verksamheter. Undervisningen och ämnesinnehållet påverkar elevernas lärande (Vygotskij, 1999). Handledaren har stor betydelse för elevens lärande (Egidius, 2003). Handledarens roll består av att lyssna, observera och upptäcka på vilken utvecklingsnivå eleven befinner sig och därmed förbereda passande arbetsuppgifter som eleven bör klara under handledning. En viktig faktor som underlättar och påverkar elevens lärande är en anpassad miljö - en aktiv, social miljö. Med detta vill Vygotskij (1999) säga att det är viktigt med engagemang både från handledarens och från elevens sida samt att rätt miljö underlättar för lärande. Enligt ett sociokulturellt perspektiv utvecklas lärande i samspel med omgivningen för att senare övergå till att vara en del av individen. Hur samspelet med omgivningen skall ske baseras på individens erfarenheter samt hur tolkningen av händelser påverkas av våra erfarenheter. Alltså, vår kunskap byggs upp ur en händelse och förståelse i den omgivningen som vi tillhör (Granberg, 2011).

5. Metod

Jag har genomfört kvalitativa intervjuer med sju elever som läser svenska som andraspråk på Sfi. De har haft sin utbildning uppdelad i en vecka teori i skolan och en vecka praktik i arbetslivet. Eleverna kommer från Bosnien och Hercegovina, Georgien, Litauen, Irak, Kosovo, Kongo och Syrien. Mitt intresse grundar sig i frågan om hur deras lärande påverkas av arbetssättet. För att få en bättre förståelse för elevernas upplevelser har jag intervjuat fyra lärare på Sfi.

5.1 Ansats

Jag använder en hermeneutisk ansats då jag är intresserad av att få inblick i och kunskap om elevernas upplevelse av lärande i skolan och arbetslivet. Ett ontologiskt och epistemologiskt antagande ses som en teoretisk förutsättning som utgör grunden för kvalitativa metoder (Starrin & Svensson, 1994). Ontologi är filosofi som behandlar frågor om hur vi ska förstå samhället och människans verkliga ursprung och natur. Epistemologi är läran om kunskapens grunder och validitet (Patel & Davidsson, 2011). Här består den ontologiska och epistemologiska kontexten av hur författare med hjälp av analys och tolkning av insamlade data kan få insikt om studiens frågeställningar. Hermeneutik står för en forskning som omfattar kvalitativa tolknings- och förståelsesystem (Patel & Davidsson, 2011). Tänkande och förståelse ingår i en helhet eftersom människor tänker och förstår omgivningen utifrån bakgrund och tidigare erfarenheter (Olsson & Sörensen, 2011). Med hermeneutik kan man förklara, tolka, uttrycka och förstå upplevelser i sitt sammanhang. Människans förförståelse framkommer ur handlingar och språkanvändning (Ödman, 2004). Språkanvändningen ligger enligt Olsson och Sörensen (2011) i fokus inom det hermeneutiska perspektivet.

- Begreppsbildningen har påverkan på uppfattning på vilka faktorer som är i centrum
- språket inverkar på tänkandet
- via språket kommunicerar människor
- människan reflekterar över sina tankar om sig själv

Hermeneutiska forskare har en subjektiv, öppen roll. Den uppstår ur förförståelse i kontakt med forskningsobjektet (Patel & Davidsson, 2011). Känslor, intryck, förförståelse och kunskap är en fördel vid tolkningen. Forskarens förförståelse är ett viktigt redskap i tolkningen av andras tankar. Det krävs medkänsla och empati från forskarens sida för att förstå forskningsobjektet. Samtidigt måste det ske ett jämbördigt samspel mellan forskare och objektet för att uppnå ömsesidig förståelse. Detta kallas inom hermeneutiken för förståelsehorisont. Förståelse byggs upp genom att förståelsehorisonten kan flyttas under tolkningsakten. Forskaren använder olika vinklar i sin tolkning och ser objektet i en helhet och i delar. Samtidigt har denne friheten till en tolkning som passar bäst ur hans synvinkel (Patel & Davidsson, 2011). För hermeneutiken ligger grunden i just att ”meningen hos en del endast kan förstås om den sätts i samband med helheten” (Alvesson & Sköldberg, 2008, s. 193). Samtidigt gäller det omvända att helheten består av delar och kan endast förstås ur dessa.

5.2 Metod för att samla data

Förutsättningen för en bra intervju är att forskare har empati eller inlevelseförmåga för att ta del av informantens upplevelsevärld. Samtidigt bör forskaren känna sig trygg i sig själv (Ahlberg, 2004). Det är viktigt att intervjun blir ett samtal, en uppmuntran till en berättelse. Förmågan att föra ett samtal och få kontakt med informanten ger en forskare möjlighet att utveckla samtalet ytterligare under genomförandet. Informantens upplevelse berättas verbalt, vilket i mitt fall kan vara en begränsning då informanten inte har tillräckliga språkkunskaper för att återge sin upplevelse i ord (Ahlberg, 2004). Intervjufrågorna följer teoretiska utgångspunkter och studiens problemställning. Valet av kategori för intervjufrågor vid utformning av en intervjumall utgår från lärande i teori och praktik.

Nästan alla intervjuer har utförts på mitt kontor i skolan, på ”min hemmaplan”. Eleverna är vana med att komma och prata med mig när som helst på mitt rum. Det finns en trygghet och känsla av igenkännande som underlättar för elever att föra en öppen konversation. Att kunna fånga elevernas uppfattningar samt ge en sammanfattande bild ger intervjusamtalen en styrka (Kvale, 1997). Jag var väl förberedd vid intervjun med goda förkunskaper inom ämnesområdet (Kvale, 1997; Lantz, 2007). Intervjuer har gjorts med fem elever och tre lärare på ”min” Sfi-skola samt två elever och en lärare på en Sfi-skola i en annan kommun. Intervjuerna har genomförts efter informanternas godkännande att jag dokumenterar intervjun med hjälp av en bandspelare (Patel & Davidson, 2011). Tiden som jag lägger på att skriva ut intervjuerna kompenseras med, att jag i mitt fortsatta arbete har god hjälp av mitt minne vid letande i vissa utskrifts av intervjuer i helhet eller av delar. En kvalitativ forskningsintervju kännetecknas av att två personer för ett samtal kring ett speciellt ämne som båda är intresserade av (Olsson & Sörensen, 2011). Intervjuaren/forskaren har en möjlighet att med omsorgsfullt ställda frågor samt visat intresse för informantens livssituation skaffa sig nya kunskaper. Det finns fåtal artiklar, rapporter och utvärderingar (Carlson, 2007). För att hitta forskning som är relevant för denna studie har jag med hjälp av databassökningar sökt på nyckelord.

5.3 Metod för att tolka data

Hermeneutik bygger på texttolkning (Kvale & Brinkmann, 2009; Alvesson & Skoldberg, 2008). Begreppen text och samtal är centrala och betoningen ligger på tolkarens tidigare kunskap. Den teoretiska förståelsen, som är Deweys Learning by doing och Vygotskijs Sociokulturella perspektiv, har påverkat hur studiens intervjufrågor är utformade genom att fokus i frågeställningarna ligger på hur eleverna upplever att deras språkinläring påverkas av praktik och teori. Vid formuleringen av frågorna hade jag i åtanke informanternas bristande språkkunskaper. Detta gjorde att jag var noga med att frågorna som utformades blev tydliga samt lätta att förstå. Utifrån Deweys teori om ”learning by doing” samt Vygotskijs ”sociokulturella perspektiv” behandlar frågeställningarna elevernas språkinläring på praktikplatser och i skolan. Analysen har delats in i de två valda kategorierna: lärande i praktik och i teori. Vid valet har jag först letat igenom hela det insamlade materialet efter begrepp som informanterna använde för att beskriva sin livsvärldssituation. Med begrepp menar jag uttryck som informanterna har använt flera gånger och som är av betydelse för att kunna beskriva deras situation. Begrepp som handlade om undervisning i skolan fördes samman under kategorin *Lärande i teori*, likaså begrepp som handlade om lärande på en arbetsplats under kategorin *Lärande i praktik*.

Det insamlade materialet har tolkats med hjälp av den hermeneutiska spiralen och principer för hermeneutisk tolkning (Olsson & Sörensen, 2011). Den hermeneutiska spiralen analyseras med hjälp av sju principer (Kvale, 1997; Lantz, 2007). Principerna lyfter upp betydelse av att växla mellan helhet och delar. Växlingen mellan delar och helhet ses som en spiral. Jag började med att läsa genom hela materialet för att i överensstämmelse med ovan nämnda principer skaffa mig en generell innebörd av textens innehåll. Därefter läste jag genom materialet en ytterligare gång med avsikt att identifiera meningsbärande enheter relevanta för uppsatsens syfte och frågeställning. Dessa meningsbärande enheter har jag sedan tolkat i jämförelse med helheten och delat

in dem i specifika teman. Dessa teman kan ses alltefter den hermeneutiska spiralen som delar som förvandlats till en helhet i och med att samtliga informanter har berört dem i sina intervjuer. Dessa teman ligger till grund för redovisningen i uppsatsens resultatdel.

5.4 Forskningsetik

Inom forskningen finns det tydliga forskningsetiska principer som riktlinjer för relation mellan en undersökningsdeltagare och forskare (Vetenskapsrådet, 2002). Syftet är att stöda forskarens kunskap och reflektioner. Under min forskningsprocess har jag värnat och respektera informanternas integritet. Forskningsetiska principer består av informationskravet, samtyckeskravet, konfidentialitetskravet samt nyttjandekravet (Vetenskapsrådet, 2002). Som forskare är jag skyldig att informera deltagare om studiens syfte. Det är viktigt att upplysa dem om att deltagandet är frivilligt. Deltagarna bestämmer om de vill medverka i undersökningen och ger ett samtycke till detta. De informerades om att insamlad data behandlas konfidentiellt, bl a. genom att informanterna har påhittade namn.

5.5 Validitet och reliabilitet

I en kvalitativ studie finns strävan efter att alla samtliga delar i en forskningsprocess genomsyras av en god validitet (Patel & Davidson, 2011). Detta kan ta sig i uttryck i hur jag som forskare har för avsikt att använda samt applicera min förförståelse i helheten. Vid en transkribering av texten kan det ibland uppstå medveten påverkan på analysunderlaget (Patel & Davidson, 2011). Detta kan förekomma då det försvinner betoningar, kroppsspråk, gester, m.m. Eftersom insamling av data bygger på intervjuer med deltagare med invandrarbakgrund kan mina frågor och respondenternas svar missförstås. Men min intervjumall bygger på intervjufrågor som är formulerade på ett sådant sätt att informanter har lätt kunnat förstå dem. I en kvalitativ studie är det av stor vikt att jag är noga med beskrivningen av forskningsprocessen så att läsaren kan få en tydlig bild av alla forskarens val. Om forskaren har lyckats stärks validiteten i en forskningskontext (Patel & Davidson, 2011).

Studiens reliabilitet bör ses ”mot bakgrund av den unika situation som råder vid undersökningstillfället” (Patel & Davidson, 2011, s 106). Istället för att få konstant samma svar på frågor är det mer av vikt att frågorna tar fasta på den unika situation som råder samt att detta tar sig uttryck i olika variationer i svaren. Trots att en forskningsprocess skulle ha samma problemställning och informanter skulle det inte nödvändigt återge samma resultat då varje forskare har en förförståelse och förmåga att tolka som är unik bara för denne. Experterna diskuterar en del huruvida ledande frågor kan ha oavsiktlig påverkan på svaren. Enligt Kvale och Brinkmann (2009) så är ledande frågor inom kvalitativa forskningsintervjuer lämpliga då dessa kan användas i syfte att utföra prov på tillförligheten i svaret från intervjupersonen men även att verifiera forskarens tolkningar. Att använda ledande frågor betyder då att reliabiliteten kan öka. Vissa av mina intervjufrågor har nog fungerat som oavsiktliga ledande frågor.

5.6 Metoddiskussion

Inom hermeneutiken är det viktigt att forskaren visar engagemang och intresse för informanten själv och dennes berättelse. Forskaren bör lyssna på informanten med öppenhet samtidigt som det finns medvetenhet om och känsla för sin förförståelse (Ahlberg, 2004). Min relation till forskningsobjektet är av personlig karaktär eftersom denna studie har skett på min arbetsplats vilket betyder att både jag och min omgivning

präglades av tidigare erfarenheter och förförståelse. Inom forskningen finns det ett krav på att förbereda informanterna inför deltagandet i en studie genom att berätta om forskningsprojektet, vilket kan ge tid för reflektion innan informanten träffar forskaren. Detta kan innebära att informanten känner till forskarens intresseområde som möjligtvis kan påverka berättelsen (Ahlberg, 2004). Samtalet kan färgas av olika faktorer, och i detta fall språkbruk, som kan påverka utgången i den kvalitativa intervjun (Patel & Davidson, 2011). Förhoppningsvis, det faktum att informanter har haft möjlighet att lära sig förstå mitt språkbruk och mina gester samt tvärtom, att jag som forskare har lärt mig förstå deras språkbruk och gester, har haft en positiv påverkan på intervjun. Min förståelse har förändrats under hela tolkningsprocessen och har genererat i nya tolkningar och kunskaper. En viss förförståelse om studiens ämne har jag haft genom mitt arbete med Sfi – elever. De tidigare kunskaperna har jag haft som ett stöd under hela studien, dock har jag varit noga med att detta inte påverkar objektiviteten i mina iakttagelser och tolkningen av resultatet.

6. Resultat

6.1 Lärande i teori

Enligt lärare, var tidigare lektioner upplagda utifrån böcker, kapitelindelning och rubriker. Första passet hade elever någon sorts genomgång, som exempel, hörövning, grammatik, m.fl. Andra passet arbetade de med eget arbete i boken +46. Arbetet var helt individuellt och läraren gick runt i klassen. Praktik var inte något som läraren hade med att göra. Kommunen eller någon annan myndighet hade hela ansvaret för praktikplatser.

*Så en del hade praktik och en del hade bara 4 lektioner i skolan Sfi. Det var inget som jag behövde bry mig om på det sättet när det gäller praktiken.
(Berit)*

Alla lärare tycker att det finns skillnad mellan tidigare sätt att undervisa och det sätt som lärare undervisar idag. Tidigare var upplägget på lektionerna schemalöst, medan idag är skoldagen uppdelad i ämnen. Det märks skillnad i att undervisningen är yrkesinriktad, bl a. i användningen av läromedel. Läraren är involverad i praktiken, något som inte var aktuellt förr. Detta leder till, tycker läraren, att undervisningen är mer sammanhållande framför allt när man arbetar med praktikuppgifter eller arbetslivsfrågor. Detta arbetsätt ger utrymme för helhetssyn och inblick i elevens lärande i skolan och under praktikveckorna.

... nu arbetar man mer samhällsinriktad, arbetsinriktad, utifrån vad som händer på elevernas praktik, man diskuterar praktik vad de gör, man diskuterar deras läxor som de har gjort under praktikveckan, man diskuterar problem som har uppkommit som de har haft... (Ellen)

Lärarna Linda och Ellen upplevde svårigheter med att påverka deras arbetssätt. Hela undervisningen utgick från +46 Svenska som andraspråk samt att arbetslagen hade en gemensam planering en gång i veckan. Berit däremot tyckte att det alltid har funnits frihet i en upphandlad utbildning. Lärare sköter utbildning på Sfi på hennes ort. Lärarna är överens om att deras sätt att arbeta går att påverka idag. Det diskuteras i arbetslagen vad som behövs göras och vad som är viktigt. De kan jobba utifrån elevernas intresse baserat på vad man arbetar med på deras praktikplatser, vad som intresserar dem, vad de

tänker utbilda sig till eller deras kanske tidigare arbete i hemlandet. Detta leder till en mycket fritt arbetsätt som ger spontana inlärningsituationer.

... det blir friare arbetsätt, mer lagt på elevens intresse och tidigare var det mer bundet till kapitelindelning, bostad, m.fl. det var inte relaterad kanske till vad elever var intresserad av utan man följer bara kapitel 1, 2, 3, 4. Här kanske man släpper vad man läser om arbete för att man får spontana frågor om deras situationer och så.(Ellen)

Att kombinera teori och praktik leder enligt lärarna till att elevernas kunskap befästs på ett annat sätt just när eleverna befinner sig i olika sammanhang. Deras lärande sätts i relation till deras verklighet; de umgås med och lär känna andra människor och ser hur de lever här i Sverige. De lär sig svenska på ett annat sätt. Elevernas intresse väcks och deras språk utvecklas på ett naturligt sätt i kontakt med andra människor.

... de verkar mer intresserade eftersom det här är någonting som angår dem istället för att kanske läsa om Pelle och Marie som går till Mödravårdscentralen som inte känns relevant just då att läsa om. (Ellen)

Samtliga elever tycker att de lär sig mer genom att ha praktik ena veckan och teori andra veckan. När eleverna är i skolan och har lektion då skriver dem och läser medan eleverna på praktik får chansen att prata och lyssna. Att höra andra prata och höra nya ord är ett sätt att lära sig språket.

det hjälper mig att lära att höra människor, att förstå vad de säger, att höra ord som ibland jag inte förstår men jag hörde ord och sen kan jag titta på lexikon eller fråga lärare när jag kommer till skolan. (Julia)

Lärare uppfattar även att elevernas hörförståelse och egen muntliga språkförmåga blir bättre. Eleverna på praktik lär sig nya ord, uttryck och sådant som inte finns där som de aldrig skulle återge på samma sätt i ett klassrum.

... de får insikt att det inte är bara svenska som finns i läroboken som är svenska, det är inte bara det som man behöver kunna. (Linda)

När man lär sig ett nytt språk är det viktigt att träffa andra människor, att höra hur de talar och betar sig. Flera elever tycker att de lär sig nya ord utanför skolan som de kallar för "riktigt svenska". Att vara på praktik betyder mycket för språkets utveckling.

På praktiken jag vill prata men det är annat språk, ibland jag förstår inte, men praktik det är bra också att man hör riktigt svenska. I skolan vi invandrare inte pratar så svenska. För en del är bra praktikplatsen att du hör riktigt svenska och du lär dig men för mig som människa också det är bra att skriva, studera...(Nino)

Genom att vara på praktik kan eleverna använda språket mer än när de sitter i klassrummet, "detta är bara akademiskt" som Kalem säger. Elevernas språkliga kunskaper var sämre innan de började med praktik. Khedija berättar att hennes rädsla att säga fel i skolan gjorde det svårt för henne. Språket blev lidande vilket ledde till minskade språkkunskaper innan hon påbörjade praktik.

Jag vägrade prata, när jag började i sfi - klassen kände jag mig jätteblyg och jag litade inte på mig själv allt, var rädd att jag pratade fel allt... (Khedija)

Genom praktiken, tycker de flesta elever, att deras språkliga kunskaper har utvecklats och för en del elever mer än andra.

De säger att jag kan bättre än jag kunde första dagen, och de säger att jag är duktig men ibland jag tycker inte räcker tid att de säger så men jag kanske gör lite mer kritik till mig. (Julia)

Elever tycker att de har blivit bättre på att förstå sina arbetskamrater. På en praktikplats pratar elever med och lyssnar mycket på sina arbetskamrater. Om de inte förstår något så kan de alltid fråga och få det förklarat. De flesta lyfter upp att de har lärt sig många nya ord och att man på en arbetsplats pratar annorlunda än i skolan. Alla elever säger att de har blivit bättre på att lyssna, förstå och prata. Deras ordkunskap har ökat. Samtidigt är alla eniga om att det är svårt med uttal och att grammatiken är svår att lära sig.

Jag blir bättre på hörförståelse, i början av skolan jag förstår inte allt när vi lyssnade på radio eller när vi skriver, men nu jag känner mig bättre och bättre och prata också, jag lärde mig mycket nya ord och uttal har jag jätteproblem med, det är lite svårt. Jag tror att det är bra med ordkunskap för att jag läser på tidningar, kvinnliga tidningar. Att skriva är jag duktig på och grammatik blir bara bättre och bättre. (Khedija)

Det nya arbetssättet skiljer sig från det gamla arbetssättet. Lärarna har mer inblick i elevens tid på en praktikplats utanför skolan då praktiken sker varannan vecka. Den teoretiska delen av undervisningen är uppdelad i flera ämnen och är yrkesinriktad. Istället för att använda sig huvudsakligen av en bok i undervisningen har lärarna kompletterat undervisningen med flera böcker, bl a läromedel på Internet. Enligt lärarna blir förutsättningarna för lärande sammanhängande om det finns inblick i den teoretiska och den praktiska delen av undervisningen. Då kan man fokusera på och utgå från elevens situation. Genom praktiken får eleverna kontakt med andra människor samtidigt som de får chansen att lära sig hur språket fungerar på en arbetsplats. Eleverna tycker att deras språk och lärande utvecklas betydligt mer genom att varva mellan teori och praktik.

6.2 Lärande i praktik

Alla elever har på något sätt varit inblandade i valet av praktikplats. Några av dem har fått praktik efter deras önskemål eller utbildning; andra har fått förfrågan om de kan tänka sig göra praktik på andra arbetsplatser utav lärare eller praktiksamordnare. För en del elever är det svårt att få praktik inom sitt eget yrke vilket påverkar deras val av praktik.

För mig spelar ingen roll vad jag gör praktik, men jag tycker för mig är det bättre att göra praktik inom mitt yrke, men att börja prata med människor är också bra att gå till en praktikplats, de pratar vardagsspråk, de kan berätta mer om något verb, jag tror det är bra. (Julia)

Om handledare och andra arbetskollegor bryr sig om och pratar med eleven blir det lätt för eleven att slappna av och känna trygghet samt våga ta för sig. Eleven får insikt i hur det är att arbeta i Sverige, vad det är för typ av arbeten som de utför och hur det fungerar rent praktiskt med bl.a. arbetstider, raster, löner, anställningar, m.m. Trivselen på praktikplatsen är stor och kontakten med arbetskollegor är bra. Ahmed har kontakt med sina arbetskollegor även utanför jobbet; ”vi ringer ibland varandra också”.

Lärarna upplever det som att elever tack vare praktiken kan ta till sig information; de är engagerade och vågar ifrågasätta. En stor skillnad från tidigare arbetssätt är att elever har praktikuppgifter den vecka som de är på praktiken. Det handlar t.ex. om att ta reda på om arbetstider, regler på arbetsplatsen, löner, osv. Lärarna tycker att det är svårt för elever att lära sig sådant bara i skolan, att de inte säger lika mycket förrän de provar själva. För elever som inte har jobbat tidigare är det ett bra sätt att uppleva vad det innebär att vara på en arbetsplats hela dagen. Språkinläring hos eleverna har ökat och då handlar det oftast, enligt lärarna, om att de har haft en väldigt bra handledare på praktikplatsen. Denne har visat intresse och försökt lära eleven nya ord och meningar samt fraser. Detta gör att eleverna känner sig välkomna och trygga och vågar prata. Berit berättar att handledare på arbetsplatserna tycker att eleverna lär sig snabbare och hon själv menar att det märks att de lär sig språket på ett snabbare sätt och mer flytande.

... de är mer på bettet, de är på tåget på något vis de vill, ordförrådet det är jättestor skillnad... (Berit)

Elever berättar att de får hjälp och stöd av sina arbetskollegor. Några får hjälp med att lösa uppgifter från skolan, man får förklarat om man inte förstår något. Lärarna hjälper eleverna med förberedelse inför praktik genom att de får undervisning om arbetslivet i några veckor innan de går ut i praktik. Det underlättar för eleverna när de är på arbetsplatsen att de redan vet lite hur det fungerar i arbetslivet. Eleverna tycker också om att de får lära sig vilka möjligheter finns och det blir lättare att förstå hur det fungerar på en arbetsplats. Informationen skapar förståelse för samhället.

Vi får information det är jätteviktig, vilka möjligheter vi har och vi går på arbetsmarknaden. (Kaleb)

Elevernas uppfattning om det svenska samhället är ingenting som de kan ta direkt på menar lärare. Många elever har sagt att det har varit värdefullt för dem att få information om det svenska samhället i skolan. Att få veta mer om ”systemet” som de kallar det svenska samhället, exempelvis att vi betalar skatt och vad skatten går till och varför det är nödvändigt med utbildning samt att det finns barnomsorg och äldreomsorg.

Ja, vi på sfi vi har lärt det, det är bra eftersom vi kommer hit det är ny land och du vet inte system, du vet ingenting. Men när i skolan de lär du blir bättre och bättre, du blir lite starkare du vet vad du måste göra. (Nino)

Även Emir tycker att det är bra med informationen som eleverna får i skolan eftersom det underlättar i sökandet av arbete.

Jättebra för mig ett steg i framtiden har mer erfarenhet om man ska hitta en arbetsplats i Sverige. (Emir)

Elevernas förståelse för hur det fungerar i det svenska samhället har utvecklats betydligt genom att ha både teori och praktik i skolan. Emir berättade om att det är viktigt för honom att lära känna människor där han bor och att de lär känna honom. Ett sätt för att göra det är via en arbetsplats där man kommer i kontakt med andra arbetskollegor och så småningom växer bekantskapskretsen och blir större. Han tyckte på att genom att han gör bra ifrån sig på arbetsplatsen kan hans chef då lägga fram några goda ord till andra arbetsgivare när det väl behövs.

Ja, min chef känner alla i Lilleby, så han berättar om mig, om han är nöjd, så de känner mig, du kan komma i samhället. (Emir)

Att ha praktik ena veckan och teori den andra veckan ser lärare som både positivt och negativt. Det är bra på det viset när arbetsgivaren har önskemål och det fungerar för eleven att vara frånvarande från skola en hel vecka. Eleverna får se hela arbetsdagen på praktiken och det är lättare med transporter eftersom de bara behöver ta sig till en plats till skillnad från att ha praktik fem halvdagar. En del praktikplatser tycker att det är bättre att de är med heldagar för att se hela verksamheten samt att det blir mer kontinuitet i det hela. Vissa elever behöver dock kontinuitet och komma till skolan oftare. Ibland kan det vara svårt med tanke på att en del elever verkar tappa en del av språket, eller tappar en del av kunskapen beroende på hur svårt de har för att lära sig språk när de är frånvarande en vecka. Detta kan bero på hur aktiva de är på praktikplatsen, på hur duktiga de är på att ta för sig samt på hur många som pratar svenska med dem på praktikplatsen. Det kan också ses som en nackdel ifall eleven blir sjuk eller har sjuka barn. Eftersom de har undervisning i skolan varannan vecka missas väldigt mycket utav den teoretiska delen och det kan bli svårt att ta igen.

Valet av praktikplats är av stor betydelse för elevernas förutsättningar för lärande då handledaren samt även kollegorna på arbetsplatserna spelar en viktig roll för elevernas utveckling. Det är själva språket och förhållandena på arbetsplatserna som eleverna behöver utveckla/lära känna bättre. Både lärare och elever tycker att språkinläringen har utvecklats mer genom praktikerna på arbetsplatserna då eleverna har haft en bra handledare och bra arbetskollegor till hjälp. Undervisningen i skolan omfattar även lärande om det svenska samhället, något som eleverna är väldigt positiva till.

7. Tolkning

Hur undervisning i skolan bör formas beror på hur samhället är uppbyggt. Enligt Dewey (1997) är det av stor betydelse att undervisningsformen i skolan anpassas efter dagens behov för att lättare kunna följa med i dagens utveckling. Undervisningsformen för elever som ingår i projektet skiljer sig, enligt lärare, i vissa avseende från den tidigare Sfi-undervisningen. Den teoretiska undervisningen har blivit uppdelad i olika ämnen men är också mer yrkesinriktad. Det används flera olika läromedel i undervisningen i synnerhet läroböcker om arbetslivet. Lärare upplever det som att undervisningen blir mer sammanhängande särskilt då det gemensamt arbetas med arbetslivsfrågor eller praktikuppgifter. Detta medför att lärarna har fått mer frihet att påverka sitt sätt att arbeta. De känner att de har kunnat fokusera och stödja eleverna mer individuellt om de har behövt det. Deras fokus har varit att kunna jobba med eleverna utifrån deras intresse, arbetserfarenheter eller det som de har för tanke att utbilda sig till i framtiden.

Under en sådan undervisningsform uppstår spontana inlärningssituationer. Lärarnas förmåga att förmedla kunskaper till elever påverkar elevernas språkutveckling (Dewey, 2004). Deras uppgift är att finnas till för eleven och underlätta för dem att klara av olika arbetsmoment samtidigt som eleven har förståelse för hur olika delar hänger ihop.

Teori och praktik är förutsättningar för varandra, menar Dewey, som också menar att delarna ska kombineras i ett gemensamt lärande (Dewey, 2004; Stensmo, 1994). Detta får medhåll från lärarnas sida då de tycker att språkinläring blir mer sammanhängande. Från att sakna inblick i elevernas praktik, har lärare blivit en viktig del av denna. Lärarna upplever som att de får en tydligare bild och en helhet i elevernas lärande både under skoltid och under praktiktiden. Samtidigt tycker eleverna att deras lärande och språk har blivit bättre på grund av just möjligheten att växla mellan teori och praktik.

Eleverna befäster sin språkförmåga på ett helt annat sätt. Genom att komma ut i arbetslivet och lära känna andra människor lär de sig språket och hur det är att leva och verka i samhället. Genom kontakt med andra människor blir lärande ett naturligt inslag och elevens intresse vaknar. Socialt umgänge och känsla av gemenskap är viktiga för elevens utveckling (Dewey, 2004). Ett viktigt redskap är språket och förmågan att föra dialog med andra (Vygotskij, 1999). I samband med kontakt med andra utvecklar eleverna språket. De får större ordförråd och blir bättre på uttal. Eleverna upplever det som att deras lärande har utvecklats mer då de inom den teoretiska delen i skolan lär sig att skriva och läsa, medan inom den praktiska delen får de chansen att lyssna. För Vygotskij (1999) är det naturligt att det finns ett samspel mellan det verkliga livet och skolan då det finns vissa begrepp inom grammatik och färdigheter som elever får lära sig genom skolundervisning samt all dagliga begrepp och färdigheter som eleverna använder i sin vardag. Eleverna upplever det som att de lär sig att tala korrekt svenska i skolan medan de på praktiken får lära sig talspråk och social kompetens. Detta medför att deras ordförråd växer.

Eleverna upplever att deras språkliga kunskaper var sämre innan de började sin praktik. Khedija berättar om rädslan för att våga prata i skolan. Hennes språkliga utveckling blev lidande. För att förstå omgivningen och göra oss förstådda behöver vi språket, påpekar Vygotskij (Vygotskij 2001; Säljö, 2000). Praktiken har enligt eleverna haft en positiv inverkan på deras lärande; de har blivit bättre på att förstå vad andra säger, prata det nya språket samtidigt som de har ökat sitt ordförråd. För en positiv utveckling av elevernas lärande spelar valet av praktikplats en stor roll. En god handledare och bra arbetskollegor underlättar elevernas utveckling. Både lärare och elever anser att språkinläringen har blivit bättre tack vare en bra val av arbetsplats. För att underlätta för eleven bör en god handledare kunna förbereda arbetsuppgifter som ligger på elevens kunskapsnivå. En god handledare ska visa intresse (Vygotskij, 1999). Dewey förespråkar att eleverna bör lära sig interaktion med sin omgivning för att skaffa kunskap om normer och värderingar (Granberg & Ohlsson, 2009). Lärarna undervisar eleverna i klassen om arbetsliv i några veckor inför praktiken. Samtidigt hjälper lärare eleverna genom att ge dem värdefull information om samhället.

8. Diskussion

Idag lever vi i ett globalt samhälle med olika språk, kulturer och värderingar. För en vuxen utlandsfödd är det av största vikt att lära sig språket så fort som möjligt och

etablera sig på arbetsmarknaden. Sandwall (2010) visar i en studie att rollen lärare/elev bör omformuleras för att uppnå integration av vuxna utlandsföddas formella och informella lärande. För att Sfi-elever ska kunna klara av målet att sammanlänka formell och informell språkinläring måste ta upp språket utanför skolan. I skolan råder det som en elev uttrycker sig ”det akademiska språket” men på arbetsplatsen använder man talöspråk, dialekter och slangord. Just genom praktiken får elever chansen att i kontakt med arbetskamrater, höra dessa ord, förstå dem och så småningom ha användning av dem i sin dagliga språkkommunikation.

Genom praktiken får elever uppleva en vanlig dag på en arbetsplats. De kan lära sig olika sätt att uttrycka sig samt även få kunskap om människors talspråk. Eleverna anser att det är viktigt att ha praktik. Det spelar mindre roll hur praktiken är upplagd - om det är varannan vecka som gäller eller 5½ dagar. Stor vikt kan man lägga på arbetsgivarens intresse och vilka tider för praktik som passar bäst i verksamheten. Det viktiga är dock att eleverna har praktik, för att på så sätt få användning av och utveckla språkkunskaper. Om eleven har utbildning inom ett yrke blir det oftast att eleven väljer praktik inom samma arbetsområde. Om man har varit hemmafru och tagit hand om familjen så kanske man väljer att jobba inom omsorgen. Sedan finns det elever som kan tänka sig göra praktik inom vilket arbetsområde som helst. De menar att det är viktigt att kunna lära sig språket och då spelar det inte någon roll vilken praktikplats de är på. Samtidigt som lärarna ser positivt på denna undervisningsform tycker de att elevernas förutsättningar för lärande kan påverkas negativt. Eleverna kan undvika undervisningen vilket då kan leda till att det bli svårt att ta igen. De kanske sjukskriver sig den vecka de ska vara i skolan eller så stannar de hemma för vård av barn. Då får de bara det praktiska informella lärande och inte det formella lärandet i skolan. Lärarna upplever att det finns elever som behöver ha en mer kontinuerligt undervisning i skolan då de menar att det märks att eleverna tappar en del av kunskaperna när de är tillbaka i klassen igen.

Den gemensamma tanken är att elever ska vara aktiva och att det ska finnas en koppling mellan skolan och världen utanför (Vygotskij, 1999). Ett gott samarbete mellan lärare och handledare på en arbetsplats stärker elevernas förutsättningar för lärande. Elever och lärare upplever att teori varvat med praktik påverkar språkinläringen på ett positivt sätt. Eleverna får genom teoretiskt undervisning i skolan möjlighet att lära sig skriva och läsa medan inom den praktiska delen får de möjlighet att lyssna och tala samt lära sig nya ord. Lärarna hänvisar till att eleverna ofta är motiverade att lära sig språket på lektionerna då de ser nytta med lektionerna inför praktiken. Eleverna känner positivt inför att ha praktik och att lära sig det svenska språket på en arbetsplats, ute i ”verkligheten” (informellt lärande) i stället för i skolbänken (formellt lärande). Eleverna ser dock att de behöver skolan för att lära sig det nya språkets grammatik och hur samhället fungerar. På praktiken kan de använda sina kunskaper i en praktisk situation. På praktikplatsen känns det tillåtande att säga ”fel” till skillnad från i en skolsituation. Därmed känns det kanske lättare för eleven att tala och lära.

8.1 Vidare forskning

Ett förslag till vidare forskning skulle vara att undersöka om lärande hos Sfi-elever som är utlandsfödda i och utanför Europa skiljer sig åt.

Referenser

- Ahlberg, K. (2004). Att skapa och transkribera en berättelse – en del av tolkningen. I: Skott, C. (Red.). *Berättelsens praktik och teori – narrativ forskning i ett hermeneutiskt perspektiv*. Lund: Studentlitteratur. 73 -82.
- Alvesson, M., & Sköldbberg, K. (2008). *Tolkning och reflektion*. Lund: Studentlitteratur.
- Andersson, C. (2000). *Kunskapssyn och lärande – i samhälle och arbetsliv*. Lund: Studentlitteratur.
- Ahlsén, E., & Allwood, J. (1995). (Red.). *Språk i fokus*. Lund: Studentlitteratur.
- Carlsson, M. (2006). Bilden av Sverige och ”det svenska” i SFI – läromedel – SFI – läromedel som diskursiva tidsdokument. I: Rapporter om svenska som andra språk (ROSA)7 (Red.). *Språket och kunskapen – att lära på sitt andraspråk i skola och högskola*. Göteborg: Författarna och Institutet för svenska som andra språk. 91 – 114.
Hämtad 2012- 02-20 från <http://www.svenska.gu.se/forskning/isa/publikationer/>
- Carlson, M. (2007). *Svenska för invandrare – brygga eller gräns?* Göteborgs Universitet. Hämtad 2012-02-21 från http://www.elib.se/library/ebook_detail.asp?id_type=ISBN&id=9789144024950&lib=X
- Choi, W., & Jacobs, R, L. (2011). Influences of Formal Learning, Personal Learning Orientation, and Supportive Learning Environment on Informal Learning. *Human resource development quarterly*, 22 (3), 239-257.
- Dewey, J. (1997). *Demokrati och utbildning*. Göteborg; Bokförlaget Daidalos.
- Dewey, J. (2004). *Individ, skola och samhälle*. Stockholm: Bokförlaget Natur och kultur.
- Dir. 2011:81. *Ökad valfrihet och individuell anpassning av utbildning i svenska för invandrare*. Stockholm: Utbildningsdepartementet. Hämtad 2012-01-04 från <http://www.regeringen.se/content/1/c6/17/62/04/a71fa39b.pdf>
- Ds 2007:4. *Arbetsutbud och sysselsättning bland personer med utländsk bakgrund. En kunskapsöversikt*. Stockholm: Fritze Hämtad 2012-01-28 från <http://www.regeringen.se/sb/d/108/a/77148>
- Eaton, S. E. (2011). *Family Literacy and the New Canadian: Formal, Non-Formal and Informal Learning: The Case of Literacy, Essential Skills and Language Learning in Canada*, National Metropolis Conference, Vancouver, B.C.
- Egidius, H. (2003). *Pedagogik för 2000 – talet*. Stockholm: Bokförlaget Natur och Kultur.
- Eklund Heinonen, M. (2009). *Processbarhet på prov. Bedömning av muntlig språkfärdighet hos vuxna andraspråksinlärare*. Doktorsavhandling, Uppsala Universitet: Institutionen för nordiska språk. Hämtad 2012-02-20 från <http://www.skolporten.com/art.aspx?id=3u3Rs>
- Granberg, O., & Ohlsson, J. (2009). *Från lärandes loopar till lärande organisationer*. Lund: Studentlitteratur.
- Granberg, O. (2011). *PAOU – Personaladministration, HRM och organisationsutveckling*. Stockholm: Bokförlaget Natur & Kultur.
- Hammarberg, B. (2004). Teoretiska ramar för andraspråksforskning. I: Hyltenstam, K. & Lindberg, I. (Red.). *Svenska som andra språk – i forskning, undervisning och samhälle*. Lund: Studentlitteratur. 25 – 78.

- Hvitfeldt, C. (1986). Traditional Culture, Perceptual Style, and Learning: The Classroom Behavior of Hmong Adults. *Adult Education Quarterly*, 36 (2), 65–77.
- Hård af Segerstad, H., Klasson, A. & Tebelius, U. (2007). *Vuxen pedagogik – att iscensätta vuxnas lärande*. Lund: Studentlitteratur.
- Kvale, S. (1997). *Den kvalitativa forskningsintervjun*. Lund: Studentlitteratur.
- Kvale, S. & Brinkmann, S. (2009). *Den kvalitativa forskningsintervjun*. Lund: Studentlitteratur.
- Lantz, A. (2007). *Intervjumetodik*. Lund: Studentlitteratur.
- Lindberg, I. (2007). Forskning om läromedelsspråk och ordförrådsutveckling. I: Rapporter om svenska som andra språk (ROSA) 8. *Ordil – en korpusbaserad kartläggning av ordförrådet i läromedel för grundskolans senare år*. Göteborg: Författarna och Institutet för svenska som andra språk. 13 – 100.
- Lund, K. (2006). The Awareness of Context in Second Language Acquisition Theories. I: Andersen, Hanne Leth Lund, Karen Risager, Karen (red) 2006 *Culture in Language Learning*. Aarhus University Press. 57-86.
- Olsson, H., & Sörensen, S. (2011). *Forskningsprocessen*. Stockholm: Liber AB.
- OCN – Open College Network. Hämtad 2011-10-05 från www.ocn.se
- Patel, R., & Davidsson, B. (2011). *Forskningsmetodikens grunder – att planera, genomföra och rapportera en undersökning*. Lund: Studentlitteratur.
- Sandwall, K. (2010). "I Learn More at School": A Critical Perspective on Workplace-Related Second Language Learning In and Out of School. *TESOL quarterly* [0039-8322] vol:44 nr:3 sidor:542 -574 hämtad 2012-01-30.
- SFS 2011:1 108. *Svensk författningssamling*. Stockholm: Skolverket. Hämtad 2011-11-18 från http://www.skolverket.se/forskola_och_skola/vuxenutbildning/vux2012/ny-forordning-om-vuxenutbildning-nu-har-den-kommit-1.161337.
- SFS 1994:895. *Förordning om svenskundervisning för invandrare*. Stockholm: Skolverket. Hämtad 2011-11-02 från www.notisum.se/RNP/sls/lag/19940895.htm.
- Säljö, R. (2000). *Lärande i praktiken – ett sociokulturellt perspektiv*. Stockholm: Bokförlaget Prisma.
- Starrin, B., & Svensson, P-G. (1994). *Kvalitativ metod och vetenskapsteori*. Lund: Studentlitteratur.
- Stensmo, C. (1994). *Pedagogisk filosofi*. Lund: Studentlitteratur.
- Svedberg, E., Svensson, L., & Kindeberg, T. (2001). *Pedagogik i hälsofrämjande arbete*. Lund: Författarna och Studentlitteratur AB.
- Svenska ESF – rådet. *Förstudie – På spåret*. Hämtad 2011-10-05 från <http://www.esf.se/sv/Projektbank/Behallare-for-projekt/Smaland-och-Oarna/Pasparet/>.
- Svenska ESF – rådet. *Sfi - Yrkesutveckling*. Hämtad 2011-10-05 från <http://www.esf.se/sv/Projektbank/Behallare-for-projekt/Smaland-och-Oarna/Sfi-Yrkesutveckling/>.
- Statskontoret 2009:2. *Sfi – resultat, genomförande och lärarkompetens*. Stockholm: Utbildningsdepartementet. Hämtad 2012-06-10 från <http://www.statskontoret.se/upload/Publikationer/2009/200902.pdf>
- Vetenskapsrådet (2002). *Forskningsetiska principer: inom humanistisk samhällsvetenskaplig forskning*. Hämtad 2012-07-26, från <http://www.codex.r.se/texts/HSFR.pdf>

- Vygotskij, L. (2001). *Tänkande och språk*. Göteborg: Bokförlaget Daidalos AB.
- Vygotskij, L. (1999). *Vygotskij och skolan*. Lund: Studentlitteratur.
- Ödman, P – J. (2004). ”Hermeneutik och forskningspraktik”. I Gustavsson, B. (red). *Kunskapande metoder inom samhällvetenskapen*. 3: upplagan, Lund: Studentlitteratur.
- Öhrling, K. (2000). Vem lär vem? Levd reflektion i handledning. I: Allerby, E., Kansanen, P. & Kroksmark, T. (red) *Lära om lärande*. Sid. 145 – 159. Lund: Studentlitteratur

Bilaga 1

Intervjufrågor till lärare

1. Hur var lektionen upplagd tidigare innan ni började med att växla mellan teori och praktik?
2. Ser ni någon skillnad? Vilken?
3. Hade du möjlighet att påverka ditt sätt att arbeta i klassen tidigare? På vilket sätt?
4. Har du möjlighet att påverka ditt sätt att arbeta idag?
5. Hur tror du att elevens lärande påverkas av att ha både teori och praktik samtidigt?
6. Hur skiljer sig elevens lärande, enligt dig, från det tidigare arbetssättet?
7. Kan du se någon skillnad hos elever när det gäller deras uppfattning om det svenska samhället samt deras språkinläring?

Intervjufrågor till elever

1. Födelseår, kön, modersmål, land
2. Hur länge gick du i skolan i ditt hemland?
3. När kom du till Sverige?
4. När började du studera på Sfi?
5. Tycker du att du lär dig mer genom att varva praktik en vecka och skola en vecka? På vilket sätt?
6. Hur var dina språkliga kunskaper innan du påbörjade praktiken? Tyckte du att du kunde tillräckligt med svenska?
7. Tycker du att dina språkliga kunskaper har utvecklats tack vare möjligheten att praktisera på en arbetsplats? Hur då?
8. På vilket sätt utvecklar du ditt språk genom praktik?
9. Vad tycker du att du har blivit bättre på? (ex. hörförståelse, prata, uttal, ordkunskap, skriva, grammatik)
10. Har du varit med och bestämt praktikplatsen? Hur då?
11. Trivs du på din praktikplats?
12. Hur är din kontakt med dina arbetskamrater?
13. Får du hjälp av dina arbetskamrater med ditt lärande och i så fall på vilket sätt?
14. Tycker du att det är bra att lärarna i skolan även undervisar om arbetslivet? Varför?
15. På vilket sätt påverkar undervisningen om arbetslivet ditt liv i Sverige?
16. Har du fått mer förståelse för hur det fungerar i samhället?
17. Känner du dig förberedd för arbetslivet?
18. Är det något som du tycker saknas i utbildningen på Sfi?
19. Hur kan det bli bättre tycker du?